

פרשת חיי שרה

ד"ר ברכי אליצור

מי האיש הלזה ההלך בשדה לקראתנו?

א. יצחק בעקבות אברהם

הקורא את סיפורי האבות בספר בראשית אינו יכול שלא לתהות על פשר הצמצום בתיאור חיי יצחק ובפעולותיו. בעוד סיפורי אברהם פזורים על פני שלושה עשר פרקים וסיפורי יעקב משתרעים על לא פחות מעשרים פרקים, גם סיפורי יצחק מרוכזים בחמישה פרקים בלבד. בנוסף, גם בפרקים אלו הוא נזכר לרוב כדמות משנית (מלבד פרק כ"ו המוקדש כולו למעשי יצחק).

השאלה מתעצמת לנוכח מרכיבי הסיפורים על אודותיו, המקשרים בין יצחק לבין אברהם אביו.

כך, יצחק מתמודד עם חוויות המזכירות מאד את הרפתקאות אברהם מרגע הגעתו לארץ:

1. עקרות הנשים.
2. הרעב בארץ.
3. ההסתבכות עם הנשים בבית אבימלך.
4. הברית עם אבימלך.
5. חפירת הבארות.

כמו כן, הכתוב טורח להדגיש את הדמיון בין אברהם ליצחק, ומעצים את התלות שבין ארועי יצחק לארועי אברהם:

1. ברכת יצחק: "עקב אשר שמע אברהם בקולי" (בראשית כ"ו, ה').
2. הרעב: "ויהיה רעב בארץ מלבד הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם" (שם א').
3. הבטחת הארץ והבטחת הזרע: "והקימוני את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך" (שם ג'), "והרביתי את זרעך בעבור אברהם עבדי" (שם כ"ד).
4. חפירת הבארות: "וישב יצחק ויחפר את בארות המים אשר חפרו בימי אברהם אביו... ויקרא להן שמות כשמות אשר קרא להן אביר" (שם י"ח).

בנוסף, יצחק מתואר במרבית הסיפורים כמי שהסיטואציה מובילה את תגובתו, ולא כמי שיוזם את הפעולה, או אחראי להתרחשותה:

1. העקידה. יצחק מובל לעקידה, ומלבד פסוק אחד הנותן מקום לחשיפת תחושותיו, איננו יודעים דבר על מה שהתחולל בנפשו, ואם הבין את משמעות ההליכה להר הא-להים. בהתאם לכך, ההערכה הא-לוהית על העמידה בניסיון מכוונת לאברהם בלבד.
2. חיפוש אשה. הפרק הארוך ביותר בתורה עוסק בחיפוש אשה ליצחק, אולם מקומו של יצחק

3. נבואה. הנבואה על מאפיני בניו ועל עתידם נאמרת לרבקה, והיא לא טורחת לשתפו בתוכנה.
4. הרמיה. כהות עיני יצחק מסתירה ממנו את הרמיה הנרקמת על ידי אשתו ובנו. הרמיה טרפדה את חלוקת הברכות על פי חזונו, ואף גזרה עליו להפרד מבנו מבלי לזכות לראותו שוב.
5. עשיו. יצחק אינו מצליח לנחם את בנו הנגזל, ולצנן את ארס הנקמה המפכה בליבו.
6. בריחת יעקב. רבקה יוזמת את בריחת יעקב, ומסתירה מיצחק את הסיבה האמיתית המאלצת את יעקב להתנתק מביתו ומשפחתו.

מהי אם כן הבשורה בדמותו של יצחק? מהו המופת לדורות המעמיד את יצחק כשקול לאביו ולבנו, אשר בשמם אנו מעוררים את זכר הברית ומבקשים רחמי שמים?

ב. יצחק – ממשיך החלוציות

במדרש נאמר:

"אתה אומר ויאמר אנכי א-להי אביך א-להי אברהם א-להי יצחק וא-להי יעקב (שמות ג', ו') שומע אני כל הקודם בדבר הוא חשוב מחברו. כשהוא אומר וזכרתי את בריתי יעקב ואף בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם (ויקרא כ"ו מ"ב) מגיד ששלשתן שקולין כאחד"

(מכילתא דרבי ישמעאל בא, פ"א)

אברהם נתברך בעושר, מתנת הא-ל, וזכה להערכת שליטי הסביבה אשר זיהו את יד ה' המלווה אותו. נתונים אלו אפשרו לו להתפנות ליעוד 'אור לגויים' שהוצב לו. דמותו של אברהם מציבה מודל של איש אמונה ומוסר, החלוצי התיאולוגי הקורא בשם ה', ומנחיל ערכי מוסר ומשפט ליושבי הארץ. האתגר של אברהם היה בעיקר במישור הרוחני, הצורך להאמין בה' ולהפיץ את שמו, חרף הסדקים בתקפותם של הבטחות הזרע והארץ. הכח המניע של אברהם הוא הילת החלוצי, נושא הבשורה, המהפכן. אלו אינם מפחיתים מעוצמת הניסיונות הנקרים בדרכו, אולם הם מסבירים את מקורות הכח מהם הוא שואב את מרצו.

מהו, אם כן, יעודו של יצחק?

נדמה שאין תקופה בכל תולדות ישראל, המשתווה לדורות האחרונים בהם זכינו לשוב לארץ אבותינו ולהיות אדונים

מה משמעות תאור מקום המצאו וזמן יציאתו?

המפרשים הקדומים בעקבות מדרשי חז"ל בארו את פעולת יצחק כתיקון תפילת הערב. החריג בפרושו הינו הרשב"ם המציע תכלית אחרת לטיול השדה של יצחק בשעות הערב:

"כלומר לטעת אילנות ולראות עניני פועליו"

(רשב"ם שם, ס"ב)

נדמה לי, שההתעלמות ממשמעות הטבע הנלווית למילים 'באר' ו'שדה' ושוויון הנפש לנוכח קיומו של שדה בארץ הנגב היבשה, על ידי הפיכתן של המילים לפעולות שבענייני רוח, אופיינית למציאות של גלות, או לחברה נטולת חקלאים, עובדי אדמה. הבאר והשדה הם ביתו של יצחק במובנם הפשוט והטבעי, יבולי השדה באדמת הלס המדברית הם מקור גאוותו. בחירת הכתוב לתאר את שיאו של המפגש כמתרחש שם, מצביעה על הויתו העמוקה של השדה באורח חייו.

יצחק אינו טורח בנישואיו, שכן הוראת אביו לחפש אשה מחרן, דורשת יציאה מהארץ. יצחק אינו יוצא מן הארץ, כפי שנראה בהמשך, על פי הוראה ישירה שמקבל מאת ה'. הפסוק המתאר את מפגש רבקה ויצחק, מקפל בתוכו את עיסוקי יצחק במשך הזמן שנתעכב העבד בבית בתואל. יצחק חוזר מטיפול בענייני הבארות שחפר עם עבדיו, לצורך התקנת דרכי השקיה לגידולי השדה, ולעת ערב, בשעה שהכל חוזרים לבתיהם לנוח, ממשיך יצחק בטיפול בענייני שדותיו.

3. ותפול מעל הגמל

רבקה מצויה כל העת בחברת גבר זר, מה משמעות התגובה הדרמטית הנלווית למפגש עם יצחק?

"ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק ותפל מעל הגמל" (שם ס"ד)

אברבנאל עמד על מרכזיותו של השדה כגורם להתפעמותה של רבקה:

"והן זאת תמיהת רבקה באומרה ההולך בשדה שאינו הולך בדרך כבושה רק בשדה בתוך השדה משולל דרך..." (אברבנאל שם)

אולם, נראה שאת סיבת ההתפעמות נוכל להבין על ידי פרשנות פנים מקראית סמויה. פעולה דרמטית דומה, בעלת מוטיבים מקבילים לתיאור המפגש עם יצחק, מצויים בפסוקים העוסקים בתגובת עכסה למראה השדה בארץ הנגב:

"ויאמר כלב אשר יפה את קרית ספר ולכדה ונתתיו לו את עכסה בתי לאשה: וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב ויתן לו את עכסה בתו לאשה: ויהי בבואה ותסיתהו לשאול מאת אביה שדה ותצנח

על נחלותינו, שתמחיש את הבשורה והמופת שבדמותו של יצחק.

יעודו של יצחק הוא הבן הממשיך, איש המעשה המיישים את הדרך שהתווה החלוץ. במשימה זו אין ראשוניות ואין הילה, אין בשורה ואין הערצה. יצחק נולד אל המוכן וצריך לשמר אותו בתנאים הקשים ביותר. התלהבות הסביבה פגה, והיא אף לעיתים חשדנית ועוינת. יצחק הוא הזורע בדמעה, שבגידת האדמה וקנאת הסביבה אינם שוברים את רוחו, והוא משמר בנאמנות את הישגי אביו ומורישם לזרעו. יצחק הוא איש ארץ ישראל הנאחז ברגביה, ונושא את בשורת השורשיות כתנאי הבלעדי להבטחת קיומה.

נעייין במקבץ יחידות הפסוקים בהם נזכר יצחק, ונבחן את הבטיה השונים של בשורתו.

1. דברי יצחק בעקידה

המילים הראשונות המושמעות מפי יצחק, הן שאלתו התמימה לאביו, המסתיר מפניו את תכלית המסע להר המוריה:

"ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני ויאמר הנה האש והעצים ואיה השעה לעלה: ויאמר אברהם א-להים יראה לו השעה לעלה בני וילכו שניהם יחדו" (בראשית כ"ב, ז'-ח')

גילו של יצחק במסע העקדה נתון למחלוקת פרשנית, הנעה בין הגילים שלוש עשרה לשלושים ושבע¹. בין כך ובין כך, מדובר בגיל בו נער או בחור אמורים לחוש את האוירה הביתית המתוחה סביב התרחשות כה מסעירה של הליכה לקראת עקדת הבן. שאלת יצחק מלמדת על מעשיות עניינית שערה לפרקטיקה ביצועית ואיננה מוטרדת משאלות של רוח ונפש.

2. ויצא יצחק לשוח בשדה

סיפור העבד הוא הסיפור הארוך ביותר בתורה. פרטי הסיפור מגוללים בפנינו בשתי גרסאות (כמה מהם אף בשלושה) את ההבדלים בין סיפור ההתרחשות לבין תיאורה בבית בתואל. החתן המרכזי של הסיפור נזכר כבדרך אגב, וכניסתו לתמונה מתומצת בפסוק אחד, גדוש באינפורמציה, הנראית בלתי חשובה להבנת השתלשלות הארועים:

"ויצחק בא מבוא באר לחי ראי והוא יושב בארץ הנגב: ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים" (שם כ"ד, ס"ב - ס"ג)

¹ על פי בראשית רבה נה, ד, איכה רבה פתיחתא כד ומדרשים נוספים גילו של יצחק היה 37. בסדר עולם (מהדורת מיליקובסקי) גילו של יצחק היה 26, ובפרוש ראב"ע לתורה (בראשית כ"ב, ד') גילו היה 13.

החקלאית, דואג לפתח את תכונות הציד של עשו, שיסייעו להתגשמותה של הבטחת ירושת הארץ.

5. אי הירידה מהארץ

יצחק, בניגוד לאברהם, מקבל ציווי שלא לרדת מהארץ למצרים חרף הרעב:

"וַיֵּרָא אֵלָיו ה' וַיֹּאמֶר אֵל תֵּרַד מִצְרָיִם שָׁכֵן בְּאֶרֶץ
אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים: גֹּר בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וְאָהֳנָה עִמָּךְ
וְאֲבָרְכְךָ כִּי לֶךְ וּלְזֶרְעֶךָ אֲתֵן אֶת כָּל הָאֲרֶצֶת הָאֵל
וְהִקְמַתִי אֶת הַשְּׂבִעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אָבִיךָ"
(שם כ"ו, ב'-ג')

המילים 'אל תרד מצרימה' הן מילות ההתגלות הראשונות הנאמרות ליצחק מפי ה' ובה הוא מתבשר על ייעודו. הסיימת לציווי 'אשר אומר אליך' נראית מיותרת, מתוך הנחה שהציווי נאמר ליצחק בעת ישיבתו באותה ארץ. נראה כי התוספת אמורה ליצור אסוציאציה לציווי ולהבטחה מקבילים שקבל אברהם:

"וְלֶךְ לֶךְ אֵל אֶרֶץ הַמִּצְרַיִם וְהֶעֱלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל
אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים" (שם כ"ב, ב')

"וְאֶעֱשֶׂךָ לְגֹי גָדוֹל וְאֲבָרְכְךָ וְאֶגְדָּלְהָ שְׁמֶךָ וְהָיָה
בְּרַכָּה" (שם יב, ב')

כמו כן, להדגיש את היעוד השונה של כל אחד מהם: אברהם נדרש למסירות נפש למען הפצת האמונה בה, ואילו יצחק נדרש למסירות נפש המביעה את אהבת הארץ וההאחזות בה גם בשעת משבר. המשכיות הבחירה תלויה במימוש היעוד השונה של כל אחד מהם.

6. בארות יצחק

הפרק היחיד המוקדש במלואו ליצחק, עוסק בתיאור הצלחותיו בעבודת האדמה ובחשיפת מקורות מים והרפתקאותיו בעקבות הצלחה זו:

"וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהוּא וַיִּמְצָא בְּשָׂנָה הַהוּא מַאֵה
שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ ה': וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיִּלְךְ הַלֹּדֶף וַיִּגְדַּל עַד
כִּי גָדַל מְאֹד: וַיְהִי לוֹ מִקְנֵה צֹאן וּמִקְנֵה בָקָר וְעֶבְדָּה
רְבָה וַיִּקְנְאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים" (שם כ"ו, י"א-י"ד)

הפרק רווי באלוזיות לנסיגות אברהם (חטיפת שרה לבית אבימלך, ריב הרועים, דברי ההרגעה הא-לוהיים 'אל תירא', הברית עם אבימלך), אולם נוף התרחשותם הוא הבארות. למעשה, כל הוויתו של יצחק היא סביב הבארות.

אולם, כמה סמלית היא החתימה השונה המפרידה בין מסעות השניים. מעבר אברהם ממקום למקום נחתם בקריאה בשם ה' ובבנית מזבח:

מַעַל הַחֲמוֹר וַיֹּאמֶר לָהּ כָּלֵב מַה לָּךְ: וַתֹּאמֶר תָּנֵה לִי
בְּרַכָּה כִּי אֶרֶץ הַנֶּגֶב נִתְּנָה לִי וְנִתְּנָה לִי גְלַת מַיִם וַיִּתֵּן
לָהּ אֶת גְּלַת עֲלִיּוֹת וְאֶת גְּלַת תַּחְתִּיּוֹת"

(יהושע טו, י"ז-י"ט)

בשני הסיפורים מתוארת סצנת השתדכות, בשניהם מראה השדה מוביל לנפילה מבעל החיים שעליו רוכבת האשה, מיקום השדה בשני הסיפורים הוא ארץ הנגב ובשניהם יש אזכור של מקור מים.

ההשוואה לעכסה מסייעת להבין את סיבת ההתפעלות של רבקה: נפילת עכסה מעל החמור מבטאת תחינה כלפי אביה שיפיג את חששה ממגורים בארץ הנגב היבשה ויבטיח את מזונותיה על ידי דאגה למקורות מים שיפריחו את השממה. עיניה של רבקה שוזפות, לאורך ימי המסע הארוכים שמחרן ועד לבאר שבע, את נופי המדבר הצחיחים, ודאגת יכולת הקיום בשממת המדבר מתחילה לכרסם בליבה. מראה השדות הירוקים של ארץ הנגב מפעים את לבה. כאשר מתוכם עולה בבואתו של יצחק, החסון, השזוף והשרירי, אשר כל ישותו מקרינה עשיה, התרגשותה מגיעה לשיאה, והיא צונחת מעל הגמל מתוך הערצה לפלא הטבעי שהתרחש אל מול עיניה.

כמה שונה המפגש של רבקה עם יצחק ממפגשה עם העבד כמה חודשים קודם לכן. את העבד מצאה עייף וצמא ומחכה לאשה שתבוא להושיע אותו, ואילו את יצחק היא פוגשת כאדון השדה השולט על מקורות המים שבסביבתו.

4. כי ציד בפיו

מידע מפתיע ובלתי אופייני מתלווה לתאור סיבת אהבת יצחק לבנו:

"וַיִּאָהֵב יִצְחָק אֶת עֶשָׂו כִּי צִיד בְּפִיו" (שם כ"ה, כ"ח)

הכתוב, בתארו את התאומים שנולדו ליצחק ורבקה, טורח להדגיש את אי הסימטריה שבין השניים: ניגודיות המראה, האופי ותחומי העיסוק. יחידת הפסוקים הקצרה על אודותיהם מהווה תחליף לאלבום תמונות המאפשר לתאר את דרך התנהלות המשפחה.

הדמוניזציה המדרשית לדמותו של עשו, המתבססת בין השאר על תיאור מראהו "אדמוני... שופך דמים" (בראשית רבה ס"ג, ח), נובעת כפי הנראה מהערכתו כאב טיפוס לאויבי ישראל לאורך הדורות (אדום, רומא והנצרות). אולם, זו אינה פרשנות הכרחית לפשט הפסוקים. על פניו נראה כי הכתוב בא לציין את חוסנו ובשלותו מרגע היוולדו, כרמז מטרים לתחומי העיסוק שלו המנצלים יתרון פיזיולוגי זה לעבודת השדה ולכלכלת המשפחה.

אם כן, אהבתו של יצחק לעשו נובעת מאהבתם המשותפת לשדה ולטבע, ומההכרה של יצחק ביתרונה של תכונה זו למימוש הבטחת הארץ. יצחק, חלוץ ההתיישבות

עומדים לפניו. לבגידה זו מוזרמת רפואה זמנית מהשראת ריח השדה, מקור חיותו ויעודו של יצחק, שדבק בבגדי בנו.

*

לפני כמה שנים, התלוויתי לתלמידותי לסיור בבית הקברות של עין חרוד בהדרכתו של יאיר בן ארי ז"ל, חבר קיבוץ עין חרוד מאוחד. יאיר, בדרכו המיוחדת, הכניס אותנו עמוק לתוך תקופת העליות הראשונות לארץ, דרך נוסח המצבות שכיסו את קברי המתישבים הראשונים.

סיפורי העליה, על קשייהם הפיזיים, התגמדו לנוכח תיאור הנטרול הרגשי שנכפה על בני הדור ההוא. אנשים ונשים שנכנעו לרגשותיהם וגילו חולשה אל מול אבדן אישי, נתקלו בקיתונות של בוז שנורו לעברם, עד כי רבים מהם שלחו יד בנפשם. גיבורי ההתיישבות היו אלו, שחרף בגידת האדמה, הביצות והחולי שבעקבותיהן, השכימו כל בקר לעמל יומם, וישבו את הארץ בזעת אפם.

ההשראה מדמותו של יצחק, זעקה מכל מצבה ומצבה של בית הקברות בעין חרוד. אהבת האדמה והארץ והדאגה לרצף ההתיישבות בה, לעיתים על חשבון טיפוח חיי זוגיות ומשפחה, קבלו את מלוא משמעותם מדמות המופת של יצחק.

נחמה ליבוביץ' נותנת הסבר מעניין לפסוק הלקוח מנחמת ישעיהו:

"יְקוֹזֵה ה' יַחְלִיפוּ כַח יַעֲלוּ אֲבָר פְּנֵשִׁים יְרוּצוּ וְלֹא יִגְעוּ יִלְכוּ וְלֹא יִעֲפוּ" (ישעיהו מ', ל"א)

כך כותבת:

"פסוק זה מעורר קושיה: בידוע הולכת השירה בתנ"ך בשתי צלעות הפסוק המקבילות מן הקל אל הכבד, והיה לכאורה צריך לומר: 'לכו ולא יגעו [ואפילו אם] ירוצו [בכל זאת] לא יעפּו' ולמה נכתב הפסוק בסדר הפוך?"

ברגעים שאנו נישאים על גלי ההתלהבות אנו כולנו מסוגלים למעשה גבורה חד פעמי. נוכל להתעלות לגובה, לדהור קדימה. אבל קשה הרבה יותר למלא חובות יום יום, ללכת בתלם גם כשההתלהבות הראשונה פגה, כשהועם זיו תפארת החזון, גם כשנסיונות ומכשולים פוגעים בנו. קשה לעמוד באלה בהתמדה בלי לאות. ולכן צדק הכתוב: "ירוצו (בדהירת התלהבות) ולא יגעו", אבל גם כאשר יהיה עליהם ללכת, להמשיך ללא דהירה- "לא יעפּו"

(נחמה ליבוביץ', 'דף לתרבות יהודית' 11, טבת תשל"ד)

ההלך הינו אדון השדה הנמרץ במלוא הדרו:

וַיֵּלֶךְ לְמַסְעָיו מִנֶּגֶב וְעַד בֵּית אֵל ... אֶל מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם בְּרֵאשִׁיטָה וַיִּקְרָא שָׁם אֲבָרָם בְּשֵׁם ה' "

ואילו פסוקי המעבר העוסקים ביצחק חתומים בכריית בארות ובשמות הניתנים להן:

"וַיַּעַתֵּק מִשָּׁם וַיַּחְפֹּר בְּאֵר אַחֲרַת וְלֹא רָבוּ עָלָיו וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רַחֲבֹת ... וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא בְּשֵׁם ה' וַיֵּט שָׁם אֶהְלוּ וַיִּכְרוּ שָׁם עֲבָדֵי יִצְחָק בְּאֵר" (שם כ"ו, כ"ב; כ"ה)

יצחק חושף בעיוורונו את הייעוד השונה של שני בניו. חשיפה זו מבהירה את פשר בחירתו המקורית להעניק דווקא לעשו את ברכת הארץ והשלטון:

"וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל יִצְחָק אָבִיו וַיִּמְשָׁהוּ וַיֹּאמֶר הַקֵּל קוֹל יַעֲקֹב וְהִידִים יְדֵי עֹשֹׂו" (שם כ"ז, כ"ב)

יצחק מבחין היטב בין תכונות שני בניו, ורואה צורך בשניהם להמשך מימוש הבטחת הארץ. במילים אחרות, יצחק שואף לחלק את ברכתו בין שני בניו. יעקב יקבל את ברכת אברהם וימשיך את מפעלו בהתוויית דרך דתית מוסרית, קול יעקב הוא תפקיד הקריאה בשם ה', ואילו עשיו ימשיך את מפעלו של יצחק בירושת הארץ ובהגנה עליה מפני העושים.

אם כך, יצחק ראה בשני בניו את ממשיכי הייעוד שהושת על אביו ועליו. אולם, הוא לא שיתף בכך את רבקה, ובכך שינה את פני ההיסטוריה. יעקב, שהצטיין בחכמת הדת והמוסר, צריך היה לגלות למשך עשרים שנה שם רכש את אומנות הצייד של עשו. המגורים בבית לבן ניפצו את תומתו, חישלו את אופיו, והקנו לו כלי פעולה מעשיים. עם שובו אל הארץ התחיל במימוש ייעודו הדתי בהפצת דרך ה' והמוסר, תוך התמודדות מעשית עם הנושכים בעקבו.

7. ראה ריח בני

סיפור גניבת הברכות רווי בתיאורי חושים הסובבים את פעולותיו של יצחק: כך, מוזכרת ראייתו שכהתה ותאוות העונג לחוש הטעם 'ועשה לי מטעמים'. בהמשך, מצויין החיפוי המדומה של חוש המישוש על העדר הראיה: 'גשה נא ואמשך בני', והקול המתעתע בו: 'הקול קול יעקב והידים ידי עשו'.

מול קהות חושים זו, מתוארת עוצמתו של חוש הריח:

"וַיִּגַּשׁ וַיִּשָּׁק לוֹ וַיֵּרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו וַיִּבְרָכֵהוּ וַיֹּאמֶר רְאֵה רִיחַ בְּנֵי פְרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכוּ ה' "

(שם כ"ז, כ"ז)

בגידת הגוף מעוותת את כח השיפוט של יצחק, את ההבחנה בין תומו של יעקב לנוכלותו של עשו אף כשהם

"מי האיש הלזה החלף בשדה לקראתנו ויאמר
העבד הוא אדני" (בראשית כ"ד, ס"ה)

* כל הזכויות שמורות לשיבת הר עציון ולד"ר ברכי אליצור תשע"ד *
* עורך: אורי יעקב בין *
* *****
* בית המדרש הווירטואלי *
* מיסודו של *
* The Israel Koschitzky Virtual Beit Midrash *
* האתר בעברית: <http://www.etzion.org.il/vbm> *
* האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org> *
* *
* משרדי בית המדרש הווירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5 *
* דוא"ל: office@etzion.org.il *
* לביטול רישום לשיעור: *
* <http://etzion.org.il/vbm/unsubscribe.php> *
* *****